

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้กลายมาเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของโลกไปแล้วเป็นที่ยอมรับกันว่าเกือบจะทุกประเทศในโลกนี้ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้เจริญเติบโตจนกลายมาเป็นสินค้าหลักในระบบการค้าระหว่างประเทศอย่างรวดเร็ว และในหลายประเทศ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอยู่ในระดับที่ 1-3 ของ 10 อันดับแรกในอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศนั้นๆ อีกด้วย อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้า เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก และเป็นที่เชื่อกันว่าความสำคัญของการท่องเที่ยวจะมีมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และการท่องเที่ยวกลายเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศที่สำคัญที่สุด อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงถือได้ว่าเป็นพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่แสดงบทบาทเด่นชัดในแต่ละปีที่ผ่านมา ความสำเร็จโดยรวมหรือบางส่วนนั้น ย่อมมาจากพลังของฟันเฟืองหรือพลังขับเคลื่อนทั้งส่วนเล็กและส่วนน้อยที่ช่วยกันผลักดันช่วยกันดันให้อุตสาหกรรมนี้เคลื่อนไหวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง และแสดงบทบาทนำในการเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจซึ่งนำไปสู่การจ้างงาน สร้างอาชีพ การกระจายรายได้และการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องมากมายหลายร้อยสาขาเป็นการสร้างความมั่งคั่งให้กับประชาชน และประเทศชาติอย่างอนอกอนันต์และนำไปสู่ความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทย

การเปิดเสรีบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้อง ภายใต้กรอบ AEC ถูกจัดให้อยู่ในสาขาเร่งรัดการรวมกลุ่ม (Priority Integration Sectors: PIS) เช่นเดียวกับภาคบริการอื่นๆ อีก 4 สาขา ได้แก่ คอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม บริการสุขภาพ การขนส่งทางอากาศ และโลจิสติกส์ ซึ่งกำหนดให้ยกเลิกเงื่อนไขต่างๆ ที่เป็นข้อจำกัดทั้งหมด รวมทั้งเพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนอาเซียนให้สูงขึ้นเป็นร้อยละ 70 ในปี 2553 (ยกเว้นสาขาโลจิสติกส์ที่กำหนดให้เพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนอาเซียนเป็นร้อยละ 51 ในปี 2553 และเพิ่มเป็นร้อยละ 70 ในปี 2563) ส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวของไทยซึ่งกว่าร้อยละ 70 เป็นผู้ประกอบการ SMEs ต้องเผชิญกับภาวะการแข่งขันที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ประกอบกับหลายประเทศในอาเซียนโดยเฉพาะเวียดนาม มาเลเซีย และสิงคโปร์ ได้เร่งปรับตัวและพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้อง เพื่อดึงดูดจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จะเดินทางเข้ามาในอาเซียนมากขึ้น สอดคล้องกับคาดการณ์ขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO)

ที่คาดว่าจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในอาเซียนจะเพิ่มขึ้นเป็น 120 ล้านคนในปี 2558 ซึ่งเป็นปีที่ก้าวสู่การเป็น AEC อย่างสมบูรณ์ จากระดับเฉลี่ย 67.5 ล้านคนต่อปี ในช่วงที่ผ่านมาซึ่งจะทำให้อาเซียนก้าวขึ้นเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวยอดนิยมของนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกรวมทั้งดึงดูด การลงทุนจากต่างประเทศในธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้องให้หลังไหลเข้ามาในภูมิภาคนี้มากขึ้น ขณะเดียวกันก็เป็นโอกาสให้ภาคการท่องเที่ยวของไทยมีแนวโน้มขยายตัวสูงขึ้น

แนวทางหนึ่งที่คณะผู้วิจัยเล็งเห็นว่า เป็นการเตรียมความพร้อมรับมือและสร้างความมั่นใจให้กับธุรกิจ SMEs ในการขยายโอกาสทางธุรกิจด้านการบริการอาหารไทยตามเส้นทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและยอดนิยมในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของอาเซียนนั้น โดยการทำวิจัยเชิงสร้างสรรค์ (Creative research) โดยโครงการย่อยที่ 1 ทำการสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคและทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออาหารท้องถิ่นในภูมิภาคอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคและทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออาหารท้องถิ่นในภูมิภาคอาเซียน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำคัญในการศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างจากวัฒนธรรมอาหารไทย และใช้ในการวิเคราะห์โอกาสและความเป็นไปได้ของรายการอาหารประเภทต่างๆ ในสำหรับไทยที่มีศักยภาพในการขยายตลาดสร้างรายได้และสร้างความแตกต่างให้กับธุรกิจบริการอาหารไทยในภูมิภาคอาเซียน โดยใช้ผลวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคและทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออาหารท้องถิ่นในภูมิภาคอาเซียน โครงการย่อยที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารในภูมิภาคอาเซียน และนำข้อมูลของทั้ง 2 โครงการมาพัฒนาเป็น “ระบบสารสนเทศ” สำหรับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารในภูมิภาคอาเซียนในโครงการนี้เพื่อจะได้เป็นการสร้างนวัตกรรมและเป็นการนำผลจากการวิจัยไปเผยแพร่เพื่อให้นักท่องเที่ยว สถานประกอบการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนักวิจัยและที่สนใจทั่วไปสามารถนำองค์ความรู้มาใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. พัฒนาเว็บไซต์เพื่อใช้ในการให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารในภูมิภาคอาเซียน
2. พัฒนาระบบฐานข้อมูลของการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารในภูมิภาคอาเซียน
3. พัฒนารายการโทรทัศน์ “เที่ยวไปชิมไปในอาเซียน” (ASEAN Food)
4. พัฒนาระบบโมบายแอปพลิเคชัน (Mobile application) “ASEAN Food” เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารในภูมิภาคอาเซียน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. เนื้อหาที่อยู่บนเว็บไซต์รองรับ 2 ภาษา คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ระบบฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารในภูมิภาคอาเซียนบรรจุข้อมูลเส้นทางการท่องเที่ยวของ 7 ประเทศ ได้แก่ ไทย ลาว เวียดนาม พม่า กัมพูชา มาเลเซีย และสิงคโปร์
3. รายการโทรทัศน์มีความยาวตอนละไม่เกิน 15 นาที มีทั้งหมด 7 ตอนที่น่าสนใจเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารของแต่ละประเทศ
4. ระบบโมบายแอปพลิเคชัน รองรับ 2 ภาษา คือ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

2. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการวิจัย 1 ปี

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

ระบบสารสนเทศ (Information system) หมายถึง ระบบที่มีการนำคอมพิวเตอร์มาช่วยในการรวบรวม จัดเก็บ หรือจัดการกับข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ข้อมูลนั้นกลายเป็นสารสนเทศที่ดีสามารถนำไปใช้ในการประกอบการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

ฐานข้อมูล (Database) หมายถึง กลุ่มของข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กัน นำมาเก็บรวบรวมเข้าไว้ด้วยกันอย่างมีระบบและข้อมูลที่ประกอบกันเป็นฐานข้อมูลนั้น ต้องตรงตามวัตถุประสงค์การใช้งานด้วยเช่นกัน

เว็บไซต์ (Website) หมายถึง แหล่งที่เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและสื่อประสมต่างๆ เช่น ภาพ เสียง ข้อความ ของแต่ละหน่วยงาน โดยเรียกหน้าเอกสารว่า เว็บเพจ (Web page) และหน้าแรกว่า โฮมเพจ (Home page) หรืออาจจะกล่าวได้ว่า เว็บไซต์ คือ เว็บเพจ อย่างน้อยสองหน้าที่มีลิงก์ (Links) ถึงกัน

โมบายแอปพลิเคชัน (Mobile application) หมายถึง แอปพลิเคชันที่ช่วยการทำงานของผู้ใช้งานของผู้ใช้บนอุปกรณ์สื่อสารแบบพกพา เช่น โทรศัพท์มือถือ ซึ่งแอปพลิเคชันเหล่านี้จะทำงานบนระบบปฏิบัติการ (OS) ที่แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เว็บไซต์เพื่อใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลของโครงการและเชื่อมต่อกับระบบฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารของอาเซียน อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับเว็บไซต์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารไทย (Thai gastronomic tourism) เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูล และองค์ความรู้ในเชิงวิชาการให้แก่สาธารณะ
2. ได้พัฒนานวัตกรรม “โมบายแอปพลิเคชัน”
3. ได้สร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ทางด้านการท่องเที่ยวจำนวน 4 คนซึ่งได้ตีพิมพ์บทความทางวิชาการในวารสารระดับนานาชาติจำนวน 1 บทความ
4. ได้เผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ส่วนราชการที่ดูแลทางด้านการท่องเที่ยว
5. กระตุ้นให้สถานประกอบการด้านท่องเที่ยวประจำท้องถิ่นตระหนักถึงแนวคิดในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยสถานประกอบการจะได้รับการส่งเสริมให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นโดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นในเขตพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในทุกภูมิภาคของไทย
6. ชุมชนในเส้นทางวัฒนธรรมอาหารเพื่อการท่องเที่ยวมีอาชีพ รายได้ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2. หน่วยงานที่นำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้ประกอบการร้านอาหาร
2. ผู้ประกอบการที่พักและโรงแรม
3. ผู้ประกอบการด้านบริการนำเที่ยว
4. ผู้ประกอบการที่จำหน่ายสินค้าของที่ระลึก
5. ส่วนราชการที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว
6. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)
7. สถาบันการศึกษา
8. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
9. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)